

MAGYARORSZÁG 1945-1957

MAGYARORSZÁG 1945-1946

I. Fegyverszünet aláírása (1945. január 20.):

- Moszkvában írják alá a magyarok: elismerik a trianoni határokat, 300 millió dollár jóvátételt fizet.
- Rendelkeznek a szélsőjobboldali szervezetek betiltásáról
- A fegyverszünet betartására és a megszállt ország ellenőrzésére felállítják a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot (SZEB)
 - Magyarországot a szovjet csapatok szállták meg, ezért az ő érdekeik érvényesülnek
 - Élén Vorosilov marsall áll
 - A SZEB ellenőrzést gyakorol a pártok és az intézmények fölött
 - Utasításait a magyar kormány is köteles megtartani

II. A háborús veszteségek:

- Területi veszteség: Magyarország visszaszorul a trianoni határok mögé
- Anyagi károk: az 1938. évi nemzeti vagyon 40%-át veszítette el az ország
- A gazdaság stabilizációja: nagyon gyors az infláció

III. Magyarok helyzete a szomszéd országokban:

- Nagyhatalmi érdekek:
 - Nemzetállamokat akarnak kialakítani (lásd: első világháború előtt)
 - Kollektív felelősség elve (megindul a német lakosság kitelepítése Lengyelországból, Magyarországról (200-220 ezer fő), Csehszlovákiából)
- Csehszlovákia:
 - Meghirdetik a Kassai kormányprogramot: magyarokat teszik teljesen felelőssé Csehszlovákia felbomlásáért (Felvidék visszacsatolása)
 - 1946. február: csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény aláírása:
 - Ahány szlovák jelentkezik, hogy vissztelepedne Csehszlovákiába, annyi magyart fognak visszaküldeni Magyarországra
 - Kb. 70 000 szlovák jelentkezett Magyarországról
 - 1946. június: visszaszlovákosítási rendelet:
 - Ha valaki szlováknak vallja magát, visszakapja az állampolgárságot
 - 1948. október: csehszlovákiai magyarság visszakapja az állampolgárságot, majd lassan megszűnnek a kitelepítések
- Románia:
 - 1945-1947: a békeszerződés megkötése után elkezdődik a magyarok jogainak visszavonása, intézmények felszámolása
- Jugoszlávia:
 - 1945-1988: Vajdasági Autonóm Tartományban széleskörű nyelvhasználatot és oktatási jogokat biztosítanak a magyaroknak

IV. Belpolitika:

- Ideiglenes Kormány megalakulása:
 - 1944. december 2.: Szegeden megalakul a magyar Nemzeti Függetlenségi Front, amelynek programja megegyezik a kommunistákéval: szélsőjobboldal visszaszorítása, háborús bűnösök felelősségre vonása, földreform
 - 1944. december 21.: Debrecenben összeül az Ideiglenes Nemzetgyűlés
 - Tagjai közül 24 % volt a Kommunista Párt tagja
 - Dálnoki Miklós Béla vezetésével megalakul az Ideiglenes Kormány (aláírják a fegyverszünetet)
- 1945. évi választások:
 - Új választási törvény: minden 20 év feletti magyar állampolgár megkapja a választójogot (kivétel: szélsőjobboldaliak, német nemzetiségűek nagy része)
 - Szavazás menete és eredménye: listás rendszerű általános és titkos szavazás (nem egyéni jelöltekre, hanem pártokra adják le a szavazatokat, és a pártok állítják össze a képviselői listát)

Párt neve	Elért eredmény (%)
FKgP (Független Kisgazda Párt)	57
MKP (Magyar Kommunista Párt)	17,2
SZDP (Szociáldemokrata Párt)	16,9
NPP (Nemzeti Parasztpárt)	5,7

- A kisgazdák önállóan is alakíthatnának kormányt, de SZEB ezt nem engedi, és így mindegyik párt részvételével nagykoalíció alakul (tehát nincs ellenzéke a kormánynak) (KOALÍCIÓS IDŐSZAK)
- 1946. február 1.: köztársaság kikiáltása: elnök: Tildy Zoltán, miniszterelnök: Nagy Ferenc

KOMMUNISTÁK HATALOMRA KERÜLÉSE

I. Baloldali Blokk megalakulása:

- Kisgazdák arra törekednek, hogy háttérbe szorítsák a kommunistákat, és a szavazás eredményének megfelelő arányban legyenek embereik a hivatalokban
- Erre válaszul az MKP, NPP és SZDP megalakítják a Baloldali Blokkot és a szakszervezetekkel közösen 1946. március 7-én 300 ezer fős tömeggyűlést rendeznek a Hősök terén
- Brit és amerikai diplomaták tanácsára Nagy Ferenc miniszterelnök a megegyezés mellett dönt:
 - Oka: ne adjon Magyarország ürügyet arra, hogy a szovjet csapatok elhalasszák a kivonulást
- Rajk Lászlót nevezik ki belügyminiszternek: kommunista érdekeket tartja szem előtt

II. Gazdaság:

- 1946 nyara: *elviselhetetlenné válik az infláció* mértéke, pengő gyorsan elértéktelenedik. Közvetlen termékcsere térnek át (vidéki-városi termékek cseréje)
- *Nagyhatalmaknak is érdeke az ország stabilizációja*: Szovjetunió hozzájárul az Ausztriába hurcolt magyar javak visszaszállításához, a jóvátételt lassabban fizetheti az ország. USA visszaadja a Nemzeti Bank 1944-ben nyugatra szállított aranykészletét, és 20 millió dollár áruvásárlási hitelt ad
- *1946. augusztus 1.: megszületett a Forint*, majd helyreállt a pénzforgalom és a kereskedelem

III. Az első politikai perek:

- A kommunisták több kisgazda képviselőt összeesküvéssel vádoltak, ezért a párt kénytelen volt őket kizárni. Erre tiltakozásul több tag kilépett a pártból.
- Nagy Ferenc 1947 májusában Svájcba utazott, amíg külföldön volt, őt is megvádolták. Rákosi miniszterelnök-helyettes vezette „kormányzat” bejelentette Nagy Ferenc lemondását.
 - Eredmény: sikerül szétbomlasztani a legnagyobb parlamenti pártot: „szalámi-taktika”

IV. Kékcédulás választások:

- Baloldali Blokk nevében *módosítják a választási törvényt*: akik nem a lakóhelyükön szavaztak, kaptak egy kék igazolólapot. A kommunisták ellátták tagjaikat kék cédulákkal, akik ezekkel több helyen is leadták a szavazatukat.
- *1947. augusztus 31. szavazás eredménye*:

Párt neve	Elért eredmény (%)
MKP	22,3
Demokrata Néppárt	16,4
FKgP	15,4
SZDP	14,9

- Nincsen lehetőség arra, hogy a kommunisták nélkül jöjjön létre koalíció

V. Kommunisták végső hatalomra kerülése:

- *1948 június*: egybeolvad az MKP és az SZDP=MDP (Magyar Dolgozók Pártja). Elnök Szakasits Árpád, főtitkár Rákosi Mátyás.
- Tildy Zoltán helyett Szakasits Árpádot nevezik ki köztársasági elnöknek
- *1949*: megrendezik az első választást, ahol csak egy párt indulhatott (Népfrent=kommunisták jelöltjeire lehet csak szavazni)
 - Eredmény: Népfrent megkapja a szavazatok 96 %-át

RÁKOSI-KORSZAK

I. Gazdaság átalakítása:

- Államosítások felgyorsítása: gyárak, ipari üzemek állami tulajdonba vétele
Célok:
 - Magyarországot a „vas és acél” országává akarták tenni (nincs meg hozzá a nyersanyag és a hagyomány)
 - Önellátás megteremtése: irreális
 - Tervgazdálkodás bevezetése
- Mezőgazdaság kollektivizálása:
 - Termelőszövetkezetekbe kötelező a parasztnak belépni; állami gazdaságok kiépítése
 - erőszakos folyamat

II. Hatalmi rendszer jellemzői:

1. Pártállam/totális állam:
 - a legfontosabb szervezet a *Honvédelmi Bizottság* (vezetői: Rákosi Mátyás, Gerő Ernő és Farkas Mihály) – ellenőrzés nélkül, a szovjet kívánságoknak megfelelően hozták meg a döntéseket
2. Országgyűlés súlytalanná válik:
 - Évente csak néhány napig ülésezett, és szerepe a törvények megszavazása volt
 - Bevezették a tanácsrendszert (közigazgatás)
 - Megszüntették a köztársasági elnöki tisztséget. Helyette Elnöki Tanácsot hoztak létre: ez adhatott ki törvény erejű rendeleteket
3. Magyarország népköztársaság: 1949. augusztus 18-án alkotmányt fogadnak el, amely rögzíti, hogy Magyarország népköztársaság
4. Terror és félelemkeltés:
 - *Titkos erőszakszervezete: ÁVH (Államvédelmi Hatóság)*
Elnöke: Péter Gábor, aki az utasításokat közvetlenül Rákositól kapta. „Állam az államban.”
 - *Perek: (Konceptiók perek.)*
Mindszenty-per: Mindszenty József bíboros érseket, a római katolikus egyház magyarországi fejét fogták perbe, és ítélték el életfogytiglani börtönre.
Ordass Lajos evangélikus püspököt is bebörtönözték.
Ravasz László, református püspököt eltiltották a közélettől.
Rajk-per: Rajk László Rákosi közvetlen munkatársa volt. 1949-ben, mint imperialista kémét tartóztatták le, és társaival együtt kivégezték.
1950: szociáldemokrata politikusok eltávolítása (Szakasits Árpádot házi őrizet alá helyezik)
 - *Kitelepítések, munkatáborok:* Hortobágy, Recsk

III. Életmód és mindennapok:

1. Személyi kultusz: Sztálinéhoz hasonló kultuszt épített ki Rákosi Mátyás. Fokozatosan építette ki; csúcspontja a 60. születésnapja volt 1952-ben.
 - „magyar nép bölcs vezére”, „Dicső vezér”, „az ország tanítója”
 - Mindenhol az ő képe lógott
 - Verseket, dalokat írtak hozzá
 - Sokszor munkások vagy parasztemberek körében ábrázolták
2. Ünnepek:
 - Vallási ünnepeket háttérbe szorították
 - Hagyományos ünnepek új értelmezést kaptak: pl. augusztus 20. az államalapítás ünnepe helyett az új alkotmány ünnepe lett
 - Új ünnepek teremtése: április 4.- a felszabadulás ünnepe, november 7.: Nagy Októberi Szocialista Forradalom ünnepe
3. Kultúra:
 - Elfogadott irányzat a szocialista realizmus (szocialista embertípus ábrázolása: munkás vagy paraszt, aki gyárban vagy búzamezőn dolgozik; Rákosi és Sztálin szerepelnek sokszor)
 - Művészeket és műveket tiltottak be
 - Új jelképek bevezetése: pl. vörös csillag
4. Teljesítmény:
 - Terjedt a munkaverseny és a sztahanovista mozgalom

- Kitüntetett szerepet kap az élsport: belső és külső propaganda miatt is fontos. Híres sportolókat bevonnak a rendszer népszerűsítésébe.

5. Életviszonyok:

- *Elv:* társadalmi igazságtalanságok és különbségek kiküszöbölése
- *Gyakorlat:* Régi hagyományokat figyelmen kívül hagyják
 - Erőszakosan felgyorsítják a társadalmi mozgást (munkások, parasztok támogatása)
 - Egyenlősítés nem a szegények felemelésével, hanem a gazdagabbak lesüllyesztésével történik
 - Mindenkinek biztosítanak munkahelyet, de a béreket alacsonyan tartják

AZ 1956-OS FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC

I. Előzmények:

- *1953: Sztálin halála* után Hruscsov a sztálinizmus visszaszorítására törekszik. Ezért utasítják a magyarokat is a hibák kijavítására. Ehhez szükségesnek tartják Rákosi visszaszorítását is, így a miniszterelnöki posztot Nagy Imre kapja meg.
- *Nagy Imre miniszterelnöksége:*
 - Cél az emberek életminőségének javítása és a terror enyhítése
 - Elkezdik ésszerűsíteni az iparfejlesztést, lassítják a téjeszesítést
 - Szabadon engedik a koncepciós perekben elítéltek egy részét
- *1955: megkezdődik a visszarendeződés:*
 - Nagy Imre helyett az új miniszterelnök Hegedűs András
 - Megtorpan a politikai elítéltek rehabilitációja, elkezdődik újra az erőszakos téjeszesítés
 - Nagy Imre körül csoportosulnak a párt ellenzéki tagjai: fellendül a szellemi élet, viták kezdődnek (pl: Petőfi Kör, Írószövetség)
- *1956. június: Lengyelországban (Poznan) munkásfelkelés tör ki*, ezért a szovjet pártvezetés Rákosi menesztése mellett dönt. Helyette Gerő Ernő lett a pártfőtitkár (reformerek számára nem jelent nagy különbséget).
- 1956. október 6.: Rajk Lászlót és 3 társát újratemetik; ez már tömegeket mozgósít.

II. A forradalom kirobbanása:

- *Diákmozgalmak:* MEFESZ (Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége) megalakul október 16-án Szegeden; ez volt az első kommunista párttól független diákszervezet
 - Egyre több város egyetemistái csatlakoznak hozzá, gyűléseket tartanak
 - A Műszaki Egyetem gyűlésén október 22-én 14, majd 16 pontban fogalmazzák meg a követeléseiket (lényege: többpártrendszer bevezetése, nemzeti függetlenség, demokrácia megteremtése, szociális helyzet javítása, törvénytelen ségek megszüntetése)
 - A lengyel eseményekkel szimpatizáló fiatalok rokonszenvtüntetést szerveznek másnapra. Ezt a pártvezetés betiltotta, majd engedélyezte az utolsó pillanatban.
- *Október 23.:*
 - A tüntetés délután 3 órakor kezdődik két helyszínen:
 - Pesti résztvevők: Petőfi szobornál gyülekeznek, Sinkovits Imre elszavalja a Nemzeti dalt, egy diák felolvassa a 16 pontot, és a Bem térre vonulnak
 - Budai résztvevők: Műegyetem hallgatói az iskola főépülete előtt gyülekeznek, és a rakparton vonulnak a Bem szoborhoz
 - A Bem szobornál egyesülnek a fiatalok; itt születik meg a forradalom jelképe, a lyukas zászló. A tömeg a Parlamenthez vonul, Nagy Imrét akarják hallgatni. Az 1953-as kormányprogramhoz való visszatérést ajánlja, ami a tömegben csalódást kelt.
 - A tüntetők több része oszlanak:
 - Sztálin szoborhoz mennek, ledöntik és feldarabolják
 - Rádióhoz mennek, hogy beolvassák a 16 pontot. ÁVH-sok védik a Rádió épületét, de hajnalra sikerül a felkelőknek bevenni.

III. A forradalom kiterjedése:

Főleg a nagyobb városokban tömegtüntetések vannak, de az események legfontosabb központja Budapest marad.

- *Harcok Budapesten:* több központja van – Corvin-köz, Mester utca, tűzoltó utca, Széna tér, Baross tér
- Molotov-koktélokkal harcolnak, viszonylag sikeresek a gyalogsági fedezet nélkül harcoló szovjet páncélosokkal szemben

Kormány és Szovjetunió reakciója:

- Október 24.: Nagy Imrét nevezik ki miniszterelnöknek, de a tömeg számára ez már kevés. Moszkva újabb katonai csapatokat vezényel Magyarországra.
- Október 25.: a Parlament előtt békésen tüntető tömegbe lőnek. Megérkezik hazánkba a szovjet vezetés két magas rangú tagja: Mikojan és Szuszlov. Kádár Jánost teszik meg a párt élére.
- Október 28.: a pártvezetés a felkelőkkel való megegyezésre törekszik. Nagy Imre demokratikus forradalomnak nyilvánítja az eseményeket. Tűzszünetet kötnek: a szovjet csapatok elhagyják Budapestet és tárgyalások kezdődnek az országból való kivonulásukról. Felosztatják az ÁVH-t és amnesztiát hirdetnek.

→ ezt tekintik a forradalom győzelmének

IV. A győztes forradalom:

Megszűnik az egypártrendszer, helyreállítják a négypárti koalíciót (kommunisták, kigazdák, szociáldemokraták, parasztpártiak). Elkezdődik a fegyveres alakulatok reguláris csapatokká szervezése.

Szovjetek:

- Október végére nyilvánvalóvá válik a kormánynak, hogy újabb szovjet csapatok érkeznek Magyarországra, és Moszkva a Magyarország elleni katonai beavatkozás mellett döntött.
- Magyarok elkezdnek tárgyalni a Varsói Szerződésből való kilépésről, majd kinyilvánítják az ország semlegességét, amelynek biztosításáért a nyugati nagyhatalmakhoz fordulnak.

November 1.: Kádár János hitet tesz a forradalom mellett és bejelenti az MSZMP (Magyar Szocialista Munkáspárt) megalakulását. Jurij Andropov magához rendeli Münnich Ferencet és Kádár Jánost, akiket a Szovjetunióba visznek.

November 3.: a honvédelmi miniszter, Maléter Pál vezetésével elkezdődnek a tárgyalások a szovjet csapatok kivonásáról, de ez már a szovjet elterelő műveletek része

V. A szovjet támadás:

Október 31.: kelet felől elindul a szovjetek támadása.

November 4.: szovjetek elfoglalják Budapestet. Szolnokon megalakul Kádár János vezetésével a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány. A túlerővel szemben lehetetlen volt a tartós ellenállás. Nagy Imre és kormányának néhány tagja a Jugoszláv nagykövetségre menekültek.

November 4-11.: a forradalmárok jelentősebb ellenállást a szovjetekkel szemben Budapesten szerveznek meg, de november 12-re a szovjet sereg felszámolja a jelentősebb góccokat.

VI. Megtorlások: 1956. november 4-től 1963-ig, az amnesztia kihirdetéséig tartanak

1956. november 22.: a szovjetek elrabolják Nagy Imrét és a társait, majd Romániába szállítják őket

1956. december:

- Az MSZMP kongresszusán ellenforradalomnak minősítik az eseményeket
- Felosztatják a munkástanácsokat
- Elkezdődnek a letartóztatások
- A megtorlások érvényesítésében számíthattak a felosztatott ÁVH embereire és az újonnan szervezett karhatalomra, majd a munkásőrségre

1957: elkezdődnek a perek

- Általában titkosak voltak
- Céljuk a megfélemlítés és az elrettentés volt
- Kb. 230 főt végeztek ki, 22 000 főt börtönöztek be, 13 000 főt internáltak

1963 március 21.: életbe lépett az általános amnesztia

A megtorlások hatására kb. 200 000 magyar emigrált.